

Nuorisovaltuuston lausunto lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta

KIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN

Kiusaamiseen puuttumisessa tulisi ensisijaisesti keskittyä ennaltaehkäisevään työhön sekä siihen, että opettajilla on mahdollisimman hyvät valmiudet havaita ja käsitellä kiusaamistilanteita. Opettajat eivät voi nähdä kaikkea, joten järjestelmää ei tulisi rakentaa ensisijaisesti opettajien rankaisemisen varaan.

Opettajille tulisi tarjota riittävästi koulutusta kiusaamisen tunnistamiseen, ennaltaehkäisyyn ja tilanteisiin puuttumiseen. Tavoitteena tulisi olla, että opettajilla on selkeät toimintamallit ja riittävät keinot toimia silloin, kun kiusaamista havaitaan tai siitä ilmoitetaan.

Myös oppilaille on luotava turvallinen tapa kertoa kiusaamisesta. Oppilaan tulisi voida luottaa siihen, että asiasta kertominen otetaan vakavasti ja että hänen ei tarvitse pelätä joutuvansa itse vaikeuksiin tai leimatuksi muiden silmissä. Opettajien mahdollisesta vaitiolovelvollisuudesta ja sen rajoista olisi hyvä kertoa oppilaille ymmärrettävällä tavalla, jotta he tietävät paremmin, mitä tietojen kertomisesta seuraa.

Opettajan ei pitäisi joutua turvautumaan erityisen salamyhkäisiin tai ”viekkaihin” keinoihin saadakseen selville, kuka on kertonut kiusaamisesta. Sen sijaan koululle ja opettajille tulisi antaa hyvät, luotettavat ja tarvittaessa luottamukselliset toimintatavat tilanteiden selvittämiseen. Jos oppilasta epäillään kiusaamisesta kertomisesta ja siihen liittyy niin sanottua ”vasikoinnin” stigmaa, tulisi tarkastella myös koko kouluyhteisön asenteita eikä ainoastaan sitä, miten yksittäinen opettaja toimii.

KAMPANJAT JA VALISTUS

Kiusaamisen vastaisia kampanjoita ja valistusta tarvitaan edelleen, mutta niiden toteutuksessa voisi kiinnittää enemmän huomiota kohderyhmään. Eri ikäryhmille suunnattu valistus voisi olla tehokkaampaa kuin kaikille samanlaisena tarjottava sisältö, vaikka tämä vaatiikin enemmän suunnittelua ja resursseja.

Yksittäisten kampanjoiden lisäksi tarvitaan pitkäkestoista, rakentavaa ja johdonmukaista työtä. Tavoitteena pitäisi olla sellaisen koulukulttuurin luominen, jossa kiusaamiseen puuttuminen ja toisten puolustaminen koetaan luonnolliseksi osaksi yhteisöä.

TURVALLINEN AIKUINEN KOULUSSA

Sen sijaan, että lähtökohtana olisi ajatus siitä, etteivät opettajat välitä lasten ja nuorten kuulumisista, olisi tärkeämpää varmistaa, että jokaisella lapsella ja nuorella on koulussa mahdollisuus löytää turvallinen aikuinen, jonka kanssa voi keskustella.

Kaikille turvallinen aikuinen ei välttämättä ole oma opettaja, vaan se voi olla esimerkiksi toinen opettaja, koulunkäynninohjaaja tai muu luotettava aikuinen kouluyhteisössä. Tärkeää on, että nuorella on mahdollisuus valita itselleen luonteva henkilö ja että avun hakemista kannustetaan.

Jos opettajan kuormittuminen, stressi tai muu elämäntilanne vaikuttaa hänen kykynsä kohdata oppilaita, koulun – rehtori etunenässä – tulisi pyrkiä tukemaan opettajaa ja ratkaisemaan ongelmien juurisyitä. Myös opettajien työhyvinvointi vaikuttaa siihen, kuinka hyvin he pystyvät tukemaan oppilaita.

LASTEN JA NUORTEN AJANVIETTOMAHDOLLISUUDET

Lasten ja nuorten harrastus- ja vapaa-ajan mahdollisuuksia tulisi tarkastella kokonaisuutena ja erityisesti alueellisesti. Olisi hyödyllistä, että joku tahon hahmottaisi kokonais kuvan siitä, millaisia mahdollisuuksia lapsille ja nuorille on tarjolla ja missä niitä järjestetään.

Harrastus- ja vapaa-ajan toiminnan tulisi olla mahdollisuuksien mukaan helposti saavutettavissa. Myös erilaisten toimintojen sijoittuminen lähelle toisiaan voisi helpottaa osallistumista ja tehdä vaihtoehtoista nuorille helpommin löydettäviä.

MIELENTERVEYS JA MATALAN KYNNYKSEN TUKI

Lasten ja nuorten mielenterveyden tukemisessa on tärkeää puuttua ongelmiin mahdollisimman varhain. Nuorella pitäisi olla mahdollisuus keskustella turvallisen aikuisen kanssa jo ennen kuin tilanne muuttuu niin vaikeaksi, että tarvitaan raskaampaa ammatillista apua.

Matalan kynnyksen apua ja helposti lähestyttäviä tukimuotoja tulisi olla riittävästi saatavilla myös ennen oppilas- ja opiskeluhuollon palveluja. Näin voidaan ehkäistä tilanteiden pahenemista ja samalla jättää raskaammat palvelut enemmän niitä tarvitseville.

Kaikille ei kuitenkaan ole luontevaa puhua esimerkiksi koko luokan edessä tai edes koko luokan kanssa. Jos tilanteeseen liittyy naureskelua, häirintää tai pelkoa siitä, että muut saavat tietää asiasta, yhteinen keskustelu voi jopa vaikeuttaa avun hakemista. Siksi apua pitäisi voida hakea myös yksilöllisesti ja turvallisesti.

Opettajia ja vanhempia olisi myös hyvä valistaa siitä, miten lasten ja nuorten altistumista ahdistaville tai masentaville uutisille ja muulle sisällölle voidaan tarvittaessa vähentää.

Samalla nuorille voidaan antaa ikätasoisia tietoa erilaisista keinoista käsitellä vaikeita ajatuksia ja tunteita.

Erityisesti poikien mielenterveydestä on tärkeää puhua, sillä pojilla voi olla korkeampi kynnys kertoa omista vaikeuksistaan. Siksi jokaiselle lapselle ja nuorelle pitäisi pyrkiä tarjoamaan mahdollisuus löytää luotettava aikuinen, jolle voi puhua asioistaan.

Avun hakemisen ei myöskään aina pitäisi edellyttää sitä, että nuori osaa itse aktiivisesti hakeutua ammattilaisen luo ja kertoa tilanteestaan suoraan. Mahdollisuus lähestyä tuttua ja luotettavaa aikuista myös epäsuorasti voi madaltaa kynnystä hakea apua sekä vähentää ongelmiin liittyvää stigmaa ja häpeää.

TILASTOISTA

Poikien rahapelaaminen näkyy tilastoissa voimakkaana ilmiönä. Yksi mahdollinen selitys on se, että rahapelaamisesta aiheutuva käytettävissä olevan rahan määrän huomattava väheneminen on hyvin konkreettinen ongelma, joka on helpompi havaita ja tunnistaa.

Yhtenä mahdollisena sukupuolieron selityksenä voidaan pitää myös sitä, että pojilla riskinottohalukkuus on usein suurempaa.

Internetin liikkakäyttöä voi puolestaan olla vaikeampi havaita. Lisäksi pojilla voi olla korkeampi kynnys ilmoittaa tällaisesta ongelmasta ja osalla voi olla myös vaikeuksia tunnistaa ongelmaa itse.

Tilastoja tarkasteltaessa onkin hyvä huomioida, että ilmoitettujen ongelmien määrä ei välttämättä suoraan kerro ongelmien todellisesta yleisyydestä. Myös kynnys tunnistaa ja ilmoittaa ongelmasta vaikuttaa tilastoihin.

OSALLISUUS JA YKSILÖLLISYYS

Nuoria on hyvä kannustaa osallistumaan kouluyhteisöön ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, mutta kaikkia ei pitäisi pyrkiä ”pakkososiaalistamaan”. Kaikkien ei tarvitse olla yhtä sosiaalisia tai osallistua samalla tavalla.

On hyväksyttävä myös se, että jotkut lapset ja nuoret viihtyvät vähäisemmällä sosiaalisuudella. Olennaista on erottaa toisistaan vapaaehtoinen yksin viihtyminen ja tilanne, jossa nuori joutuu olemaan yksin vastoin tahtoaan tai jossa yksinäisyyteen liittyy kohonnut syrjäytymisen riski.

On myös tärkeää huomioida, että monet nuoret – ja nykyään mahdollisesti yhä nuoremmatkin – voivat kokea painetta mukautua muiden toimintaan eivätkä aina uskalla olla omia itsejään. Osallisuudessa tulisikin arvostaa yksilöllisyyttä eikä pyrkiä tekemään kaikista samanlaisia.

Jos nuorta halutaan mukaan johonkin toimintaan, henkilökohtainen kutsu voi olla erittäin tehokas tapa madaltaa osallistumisen kynnystä. Kaikki eivät välttämättä lähde mukaan avoimen kutsun perusteella, mutta henkilökohtainen lähestyminen voi antaa tunteen siitä, että juuri hänen osallistumisensa olisi toivottua.

VERTAISRYHMIEN TÄRKEYS

Vammaiset, kuten muutkin ihmiset, voivat joskus kokea vertaisten kanssa toimimisen itselleen erityisen luontevaksi ja turvallisiksi tavaksi osallistua. Vaikka ketään ei tulisi pakottaa tiettyyn lokeroon, kaikille tulee antaa mahdollisuus löytää itselleen sopiva yhteisö. Siksi myös erilaisille vertaisryhmille ja muille kohdennetuille toimintamuodoille tulisi olla tilaa. Niiden tarkoituksena ei kuitenkaan tulisi olla ihmisten erottelu toisistaan, vaan mahdollisuuden tarjoaminen niille, jotka kokevat tietynlaisen ryhmän itselleen mielekkääksi.

LAILLISUUSKASVATUS

On hyvä, että laillisuuskasvatusta tarjotaan kouluissa. Koulu voi tarjota kaikille nuorille yhteisen pohjan, jonka avulla voidaan herättää keskustelua oikeuksista, velvollisuuksista ja yhteiskunnan toiminnasta.

Laillisuuskasvatusta ei kuitenkaan tulisi nähdä kodin kasvatuksen korvaajana. Koulussa voidaan herättää aiheesta keskustelua, joka voi jatkua kotona. Esimerkiksi yläkouluikäinen nuori pystyy jo itse osallistumaan aiheesta käytävään keskusteluun ja tuomaan esiin omia näkemyksiään. Koulun ja kodin kasvatuksen tulisi tukea toisiaan. Koululle ei pidä siirtää jatkuvasti uusia kasvatuksellisia vastuita siten, että kodin oma vastuu samalla vähenee. Muuten vaarana on kehitys, jossa koulun ottaessa yhä enemmän vastuuta kodit ottavat sitä vastaavasti vähemmän, mikä lisää koulujen kuormitusta ja voi pitkällä aikavälillä johtaa yhteiskunnan resurssien ylikuormittumiseen.

Kunnan tulisi siksi seurata kokonaisuutta ja huolehtia siitä, että koulun ja kodin vastuut pysyvät tarkoituksenmukaisessa tasapainossa.

KAVERITAVOITE

Tavoite siitä, että jokaisella lapsella olisi kaveri, on erittäin myönteinen ja kunnianhimoinen.

Tavoite toimii kuitenkin parhaiten silloin, kun lapsen yksilöllisyyttä arvostetaan.

Kaikki lapset eivät välttämättä halua paljon kavereita tai samanlaista sosiaalista elämää kuin muut. Tärkeämpää onkin varmistaa, ettei kukaan joudu olemaan yksin vastoin omaa tahtoaan, samalla kun hyväksytään myös se, että joku viihtyy vähäisemmällä sosiaalisuudella.

Tavoitteena tulisi olla yhteisö, jossa jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus kuulua joukkoon omalla tavallaan.

Kirkkonummen nuorisovaltuuston puolesta,
Kirkkonummen nuorisovaltuuston puheenjohtajiston Selma Kari, Valter Åström,
Hertta Honkanen